

‘Kunst is geen subsidiejunkie’

Jet de Ranitz is voorzitter van Kunsten '92, de belangenorganisatie die namens de kunstwereld met de overheid praat. Ze is nog boos over de manier waarop het kabinet bezuinigde. „Het was niet nodig ons eerst heel hard op de bek te slaan.”

Claudia Kammer en Pieter van Os

Is de kunstwereld in staat met één mond te praten? Die vraag heeft aan relevantie gewonnen sinds Halbe Zijlstra, staatssecretaris van Cultuur, zich heeft laten ontvallen dat het had uitgemaakt. Volgens hem was er minder rigoureuus gekort als de kunstwereld beter was georganiseerd en censluidende argumenten tegen de cultuurbezuinigingen had ingebracht. En dus zijn de ogen, voor de periode na de verkiezingen, gericht op Jet de Ranitz. Naast voorzitter van het college van bestuur van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten is ze voorzitter van Kunsten '92, de belangenorganisatie die spreekt namens alle geledingen van de cultuursector.

Waarom lukt het de kunst niet om zo goed georganiseerd te zijn als de sport?

„De aard van kunst maakt dat moeilijk. Kunstenaars zijn van nature anarchistisch. Bovendien: verschillende disciplines, als beeldende kunst en podiumkunsten, werken allemaal op een verschillende manier. Niet overal spelen dezelfde problemen.”

Toch was er de laatste tijd een gedeeld probleem: de bezuinigingen.

„En toch lukt het niet de zaak te verenigen, willen jullie zeggen? Daar ben ik het niet mee eens. De btw was verhoogd, maar ging weer omlaag. Gemeentes bezuinigen minder. Kortom, onze lobby werkt.”

Is dat zo? Het protest wekte ook wrevel, zoals de ‘Mars der Beschaving’.

„Dat begrijp ik wel. Dat was een erg ongelukkige term, te pretentius. Je kunt niet stellen dat wij het patent op beschaving hebben. Aan de andere kant: er kwamen wel veel mensen protesteren. Je moet niet vergeten dat die mars een reactie was op de nare toonzetting vanuit de politiek, waar niet alleen de PVV, maar ook een aantal VVD'ers zich erg negatief over kunstenaars uitliet.”

Hoopt u dat een nieuw kabinet de bezuinigingen terugdraait?

„Ik hoop wel op enig herstel, maar als daarmee het gesprek wordt doodgeslagen over hoe wij in een nieuwe maatschappij een nieuw kunstbeleid uitvinden, dan ben ik niet blij. Ik wil wel in gesprek blijven. Gewoon terug bij het oude en we hebben het er niet meer over, dat wil ik niet. Dat zou ook geen recht doen aan hoe ons publiek en kunstenaars erover denken.”

U klinkt tevreden dat de kunstwereld is opgeschud...

„Ik ben er niet blij mee dat wij eerst heel hard op de bek werden geslagen, om daarna een gesprek met ons te beginnen. Dat had ook zonder die klap gekund. We dachten zelf allang na over een grens aan de afhankelijkheid van de overheid, aan manieren om meer geld uit de private sector te halen. Maar juist als je meer privaat geld wilt, is het van belang dat de overheid laat zien cultuur belangrijk te vinden. Als je ons wegzet als een stelletje subsidiejunkies, dan moet je niet raar opkijken als mensen liever hun geld blijven geven aan ontwikkelingshulp, dieren en ziektebestrijding. Onderschat de opgave ook niet. Bij elkaar opgeteld zijn de ambities van alle kunstinstellingen op het gebied van sponsorgelden volkomen onhaalbaar. Iedereen vist natuurlijk wel in dezelfde vijver – en dat in deze crisisdagen.

„Over bezoekcijfers ben ik optimistischer. Er zijn veel mensen die één keer per jaar naar het theater of het museum gaan. Als we die mensen zover krijgen dat ze twee keer per jaar naar iets cultureels gaan, is er al veel gewonnen.”

U bent actief PvdA-lid. Die partij wil een kwart van de bezuinigingen terugdraaien. De SP wil alle bezuinigingen terugdraaien en ook nog 100 miljoen extra investeren. De VVD wil meer bezuinigen. Uw stemadvies?

„Je stemt natuurlijk nooit alleen op één issue, dus als voorzitter van Kunsten '92 heb ik geen stemadvies. Wel zie ik dat de cultuurparagrafen in de partijprogramma's veel beter zijn dan die van een paar jaar geleden. Kunst en cultuur hebben nu een betere plek in het politieke debat en in de samenleving. Juist daar heb ik mijn best voor gedaan. We zijn langs de politieke partijen gegaan en hebben ze gestimuleerd een antwoord te formuleren op de vraag *waarom* de overheid geld moet steken in cultuur, een antwoord dat past bij hun politieke kleur. Vervolgens komt de vraag: hoeveel geld hoort daarbij? Tot mijn tevredenheid zag ik dat zeker twee van onze aandachtspunten, talentontwikkeling en cultuureducatie, in veel programma's aandacht krijgen.

„Wat ook optimistisch stemt is dat er nu tenminste vruchtbare grond is om een gesprek te beginnen over nieuwe arrangementen op de lange termijn. Want repareren en herstellen is belangrijk voor de korte termijn, maar op de lange termijn moeten wij het hele systeem nog eens goed tegen het licht houden om daarmee een nieuw stelsel te bouwen.”

Een nieuw stelsel?

„De consensus over de taakverdeling tussen gemeenten en rijksoverheid is weg. Zoals de VVD zegt: de vanzelfsprekendheid is weg. Dus moet je in gesprek, onder meer over de vraag: hoe moet een stad haar verantwoordelijkheid kunnen nemen? Niet alleen reageren en compenseren op bezuinigingen van het Rijk, maar eigen beleid maken. Dat is belangrijk, want zoals de Amsterdamse wethouder Carolien Gehrels (PvdA) zegt: ‘Kunst ontstaat in de steden.’ We hebben gezien dat steden die een heel duidelijke visie hebben op het belang van cultuur voor hun stad, het minst in de subsidies snijden.”

Uw strategie als lobbyist is dus: overheden over het belang van kunst laten nadenken, dan komen ze vanzelf tot het inzicht dat bezuinigen onverstandig is?

„Daar komt het wel op neer. Nederlanders verdienen hun geld in toenemende mate met

diensten; industrie is vertrokken naar het buitenland. Dus moeten we creativiteit aan de dag leggen, maximaal inzetten op verbeeldingskracht. Dat betekent topkunst, op podia en in musea, maar ook culturele vorming van kinderen.

„Mijn dochter wil later een cupcake-winkel beginnen, maar ze zit ook op dans. Niet om later danseres te worden, maar ik hoop dat ze daardoor zelfvertrouwen en creativiteit ontwikkelt, zichzelf leert uiten. Ik ben een tijdje voorzitter geweest van het Jeugdcultuurfonds. Dat is voor kinderen in een achterstandssituatie, die het fonds muzieklas volgen, of toneelles. Wat dat oplevert!”

Naast educatie vraagt u aandacht voor talentontwikkeling. Maar gezien de werkloosheid onder kunstenaars kun je je afvragen: zijn er niet gewoon te veel kunst-academies, conservatoria en dansscholen?

„Wat is te veel? Als afgestudeerden later iets heel anders gaan doen, is dat toch niet erg? Zelf heb ik Franse letterkunde gestudeerd, ook niet echt de ideale opleiding tot bestuurder. Sterker, als je kijkt naar de percentages hogeropgeleiden die een baan hebben gevonden die aansluit bij hun studie, dan zie je dat de kunstvakopleidingen hoog scoren in vergelijking met universiteiten.”

Toch hebben de kunstvakopleidingen, ook uw hogeschool, afgesproken minder studenten toe te laten.

„Er zijn nog altijd veel mensen die kunstenaar willen worden, maar er is straks minder werk door de bezuinigingen. Daarom nemen wij minder mensen aan. Tegelijk: ook inhoudelijk mag er best iets aan onze opleidingen veranderen.”

In welke zin?

„De kunstenaars van nu staan heel anders in de wereld. Ze zijn maatschappelijk meer aangesloten, maken zich zorgen over vragen als ‘hoe ziet de planeet er over veertig jaar uit?’ Twintig jaar geleden moest je daar niet mee aankomen bij kunstenaars. Die waren geïnteresseerd in zelfonderzoek. Kunst is dynamisch en geeft uiting aan de relevante thema's van de tijd. Daar moeten de kunstvakopleidingen in meegaan. Je moet niet alles willen laten zoals het is.”

De kunstwereld moet uit de klagstand?

„Bij instellingen die verdwijnen kun je dat niet vragen. Daar gum je de onvrede en het verdriet niet zomaar weg. Maar waar de kans is geboden verder te gaan, heerst helemaal geen mekkercultuur, valt mij op. Iedereen stond direct in de stand ‘kom op, aan de slag’. En geloof me: dat zul je ook in de komende periode zien, wie de verkiezingen ook wint.”

Cultuurbestuurder

Jet de Ranitz is op 4 augustus 1970 geboren in Den Haag. Ze is getrouwd en heeft twee kinderen.

1999-2002 Werkzaam voor de Nederlandse Cosmetica Vereniging
2002-2006 Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen aan de Universiteit van Tilburg, het laatste jaar als directeur
2006-2011 Zakelijk directeur van Nederlands Dans Theater in Den Haag
2011-heden Voorzitter Kunsten '92 en voorzitter van het college van bestuur van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Ze heeft vele nevenfuncties, zoals: voorzitter van de Jury Amsterdamse Kunstprijzen en lid Raad van Toezicht van het Instituut Néerlandais in Parijs.

Jet de Ranitz Foto Karoly Effenberger